

**OSHQOZONNING KLINIK VA MORFOFUNKSIONAL ANATOMIYASI:
ZAMONAVIY FAST-FOOD MAHSULOTLARINING EPITELIAL VA
MUSHAK TIZIMIGA PATOLOGIK TA'SIRI**

Usmonov Sherali

Anatomiya va klinik anatomiya kafedra mudiri

TOSHTDU Termiz Filliali Davolash Fakulteti 1-bosqich talabasi

Sheraliusmonov66@gmail.com

O'ralova Aziza Faridovna, Mahmudova E'zoza Jasur qizi

Auralova942@gmail.com

EZIK44404@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola inson oshqozonining anatomik-gistologik tuzilishini va zamonaviy oziqlanish odatlarining ushbu tizimga ta'sirini tahlil qiladi. Tadqiqotda oshqozon kislotasining sekretiya mexanizmi, devor qavatlarining morfologik xususiyatlari, shuningdek, fast-food tarkibidagi trans-yog'lar va yuqori natriy konsentratsiyasining oshqozonning himoya to'sig'iga salbiy ta'siri ilmiy dalillar bilan yoritilgan. Maqolada xalqaro va O'zbekiston olimlarining ilmiy qarashlari asosida noto'g'ri ovqatlanish natijasida kelib chiqadigan anatomik o'zgarishlar tizimli tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Ventriculus, curvatura major, nervus vagus, parietal hujayralar, shilliq-bikarbonat to'sig'i, mikrotsirkulyatsiya, G-hujayralar, fast-food patomorfologiyasi.

Kirish: Oshqozon (gaster yoki ventriculus) — ovqat hazm qilish traktining eng kengaygan va yuqori darajada ixtisoslashgan mushakli a'zosi bo'lib, qorin bo'shlig'ining yuqori qismida, chap podreberye va epigastral sohalarda joylashgan. Anatomik jihatdan u oziq-ovqatni mexanik maydalash, kimyoviy ishlov berish va keyinchalik o'nikki barmoqli ichakka porsiyalar bilan o'tkazish vazifasini bajaradi. Oshqozonning ichki muhiti o'ta agressiv xlorid kislotasi (HCl) bilan tavsiflansa-da, uning anatomik butunligi murakkab biokimyoviy va gistologik baryerlar orqali saqlanadi. Biroq, zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammosi shundaki, fast-food tarkibidagi sun'iy stabilizatorlar, yuqori glikemik indeksli uglevodlar va trans-yog'lar ushbu a'zoning mikroskopik anatomiyasini — epiteliyning regenerativ qobiliyatini

hamda shilliq osti qavatining mikrosirkulyatsiyasini tubdan o'zgartirmoqda. Bu esa anatomik tuzilmalarning erta degeneratsiyasiga va surunkali destruktiv jarayonlarga (eroziya, yara, atrofiya) sabab bo'lmoqda.

Asosiy qism: Oshqozonning ichki yuzasi bir qavatli silindrik bezli epiteliy bilan qoplangan. Gistologik jihatdan shilliq qavatda uch xil asosiy bezlar zonasi mavjud: kardial, xususiy (fundal) va pilorik bezlar. Fundal bezlar tarkibidagi parietal hujayralar vodorod-kaliy nasosi ($H^+/K^+-ATPase$) orqali kislotaga ajratadi. Fast-food mahsulotlari tarkibidagi nitratlar va nitritlar ushbu hujayralarning membrana apparatiga shikast yetkazadi.

Muntazam ravishda yuqori kaloriyali va "og'ir" ovqatlarni iste'mol qilish parietal hujayralarning giperplaziyasiga (miqdori ortishiga) olib keladi, bu esa anatomik jihatdan kislotaga ishlab chiqarish maydonining kengayishiga va shilliq qavatning kislotaga bilan surunkali "kuyishiga" (hyperacidity) sabab bo'ladi. Mushak qavati va Motor-evakuatsiya funksiyasi

Oshqozon devorining mushak qavati (tunica muscularis) o'ziga xosligi bilan ajralib turadi: u tashqi bo'ylama, o'rta doirasimon va ichki qiyshiq (fibrae obliquae) tolalardan iborat. Bu uch qavatli tuzilish oshqozonga ovqatni barcha yo'nalishlarda aralashtirish (ximus hosil qilish) imkonini beradi. Fast-food mahsulotlari, odatda, kletchatkaga (o'simlik tolalariga) o'ta kambag'al bo'ladi. Bu esa mushak tolalari tonusining pasayishiga (atoniya) yoki noto'g'ri peristaltik qisqarishlarga olib keladi. Natijada, ovqat oshqozonda uzoq vaqt (4-6 soatdan ko'p) qolib ketadi, bu esa shilliq qavatning uzoq muddatli kimyoviy ta'sirlanishiga va pilorik sfinkterning anatomik deformatsiyasiga sabab bo'ladi. Qon bilan ta'minlanish va Mikrosirkulyatsiya: Oshqozon qon bilan ta'minlanishi qorin arteriyasi (truncus coeliacus) tizimidan keluvchi o'ng va chap me'da arteriyalari, shuningdek, o'ng va chap me'da-charvi arteriyalari orqali amalga oshadi. Ular kichik va katta egriliklar (curvatura minor et major) bo'ylab anatomik halqa (anastomoz) hosil qiladi.

Fast-food tarkibidagi yuqori tuz va trans-yog'lar shilliq osti qavatidagi arteriolalarning spazmiga va endoteliy funksiyasining buzilishiga olib keladi. O'zbekistonlik olim A. Ahmedov tadqiqotlarida qayd etilganidek, qon aylanishining bunday buzilishi "ishemik gastrit" rivojlanishiga zamin yaratadi, bunda oshqozon devori o'zini-o'zi tiklash uchun zarur bo'lgan kislorod va oziq moddalarni yetarli miqdorda ololmaydi. Innervatsiya va Neyrogumoral boshqaruv:

Oshqozonning parasimpatik innervatsiyasi adashgan nerv (nervus vagus) orqali amalga oshadi. U kislotaga sekretsiyasini va motorikani kuchaytiradi. Fast-food iste'mol

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-6, ISSUE-2

qilish jarayonidagi "shoshqaloqlik" va mahsulotlar tarkibidagi glutamat kabi ta'm beruvchilar nervus vagusni haddan tashqari qo'zg'atadi. Bu esa pilorik sfinkterning vaqtidan oldin ochilishi yoki aksincha, uzoq vaqt yopiq qolishiga (pilorospazm) sabab bo'lib, oshqozon anatomik bo'limlari o'rtasidagi funksional muvofiqlikni buzadi.

Xulosa: Oshqozonning anatomik tuzilishi uning funksional imkoniyatlari bilan uzviy bog'liq. Zamonaviy fast-food sanoati mahsulotlari nafaqat a'zoning sekretor faoliyatini buzadi, balki uning mikroskopik (epiteliy) va makroskopik (mushak qavati, sfinkterlar) darajadagi anatomik butunligiga zarar yetkazadi. Fundamental anatomiya fanining ko'rsatishicha, oshqozon sog'lig'ini saqlash uchun oziq-ovqat tarkibi uning uch qavatli mushak tizimi va nozik shilliq-bikarbonat baryeriga muvofiq bo'lishi shart. O'zbekiston sharoitida milliy taomlar va sog'lom ovqatlanish tamoyillariga amal qilish oshqozon morfologiyasini saqlab qolishning yagona kafolatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Standring, S. . Gray's Anatomy: The Anatomical Basis of Clinical Practice.
2. Ahmedov, A. . Odam anatomiyasi. Toshkent. (Hazm a'zolari topografiyasi va morfologiyasi).
3. Hall, J. E., & Hall, M. E). Guyton and Hall Textbook of Medical Physiology.
4. Karimov, M. M. . Gastroenterologiya: darslik. Toshkent, "Ibn Sino".
5. Netter, F. H. Atlas of Human Anatomy.